

INTERVJU: JASNA A. PETROVIĆ

'Tisuće ljudi potpisuju ugovore o dosmrtnom uzdržavanju. Većina ne zna što su točno potpisali'

Piše [Danijela Stanojević](#), utorak, 29.8.2023. u 12:22

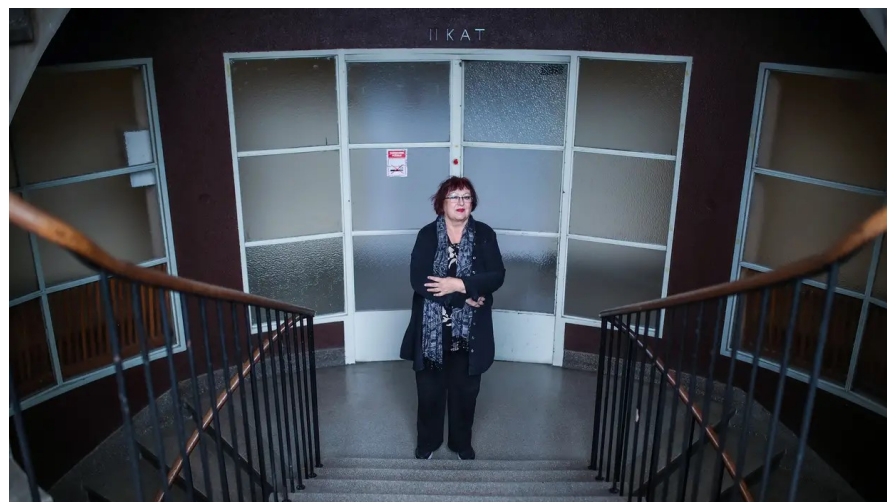

Foto: Slavko Midzor/PIXSELL

Predsjednicu Sindikata umirovljenika Hrvatske jako žalosti ignoriranje države o problemima koje stvaraju ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju

Projekt (financiran od strane Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti) se bavi temom ugovora o doživotnom (te dosmrtnom) uzdržavanju te njegovom zlouporabom u pogledu ljudskih prava, kršenja Ustavom zajamčenih vrednota, zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda starih i nemoćnih ljudi i ljudi u trećoj životnoj dobi. U fokusu su ljudi u osjetljivoj dobnoj skupini koji velike ovise o zaštiti sustava (rada javno službeničkih ureda, policije, centara za socijalnu skrb, sudova i odvjetnika) i društva. Društvena

odgovornost prema osobama u trećoj životnoj dobi proizlazi kroz socijalne mehanizme te moralne okvire koje formira i postojeća socijalna, odnosno ekonomska, klima uz nedostatak informiranosti o pravima koja su zagwarantirana Ustavom Republike Hrvatske kao i njezinim zakonima.

Zbog socijalnog statusa, razine informiranosti, educiranosti po pitanju ljudskih i osobnih prava mnoge starije osobe ostaju bez svoje imovine koje su stjecali radeći i ulažući u društvo koje s druge strane omogućuje provedbe ugovora o doživotnom (dosmrtnom) uzdržavanju prepuštajući ih nemilosti sudbine koja nije onakva kakva im se „obećavala”. Tako neki koji su potpisali te „kobne ugovore” ostaju sami u bolesti i nešćutnosti društva, te sustava jer su povjerovali u obmanu.

Jasna A. Petrović nije tipična umirovljenica. Predsjednica je Sindikata umirovljenika Hrvatske, živša novinarka i strastvena čitateljica koja u svojoj kući posjeduje 5000 knjiga. Svjedočila je povijesti, lobirala na najvećim svjetskim samitima za prava radnika, upoznala je papu Ivana Pavla II. i borila se za prava žena i socijalnu pravdu. Ona je sedamdesetogodišnjakinja koja inspirira druge da razmišljaju, bore se za sebe i nikada ne odustaju. Pomogla je mnogim umirovljenicima i pomaže jer joj je to, kaže, dužnost. Također ju jako žalosti ignoriranje države o problemima koje stvaraju

Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju. U ovom intervjuu saznat ćemo više o njezinim borbama.

AD

Što se postiglo u posljednjih deset godina?

Čad tek nakon dvanaest godina neprekidne borbe postignete osnivanje radne skupine za izmjenu Zakona o obveznim odnosima. Onda to i nije neki uspjeh. Svake godine od 2012.godine smo pisali otvoreno pismo aktualnom ministru pravosuđa i uprave. Tražili smo da se ukine ugovor o dosmrtnom uzdržavanju i donormira ugovore o doživotnom uzdržavanju. I nismo uspjeli.

AD

Ono što smo ipak uspjeli je pokrenuti osnivanje radne skupine, koja neće uspjati ukinuti ugovor o dosmrtnom uzdržavanju, ali će barem promijeniti njegov naziv. Tražili smo da se promijene bitne stvari u ovom institutu uzdržavanja jer je u Hrvatskoj omogućio razvoj masovne industrije ešinarenja. I to nećeš vjerovati. Evo imaš li ideju koliko starijih ljudi potpiše takav ugovor godišnje?

Ko 85%?

Nema postotaka. Ugovore o uzdržavanju.

Ugroman broj?

između 7 do 10 tisuća ljudi potpiše ugovor o

dosmrtnom /doživotnom uzdržavanju. To su ljudi koji ga potpisuju ili pred sudom ili kod javnog bilježnika, a da većina ne zna što potpisuje, jer njima riječ dosmrtno zvuči da će im imovina ostati do smrti, ne razlikuju ta dva instituta, barem njih 75%. To je čisti biznis, veliki su razmjeri te prijevare. Već desetljećima se pljačkaju nekretnine starima, a nigdje se ne vodi evidencija, taj je podatak nepoznat, nitko ga ne objavljuje...A riječ je o, po definiciji, čistom ekonomskom nasilju i kriminalu. Zbog čega sve to ? Zato jer je kriva država. Zašto? Jer nema organiziranu skrb o starijim osobama na adekvatan način, dakle, niti dovoljno kapaciteta za institucionalni smještaj, niti uopće dovoljno oblika izvaninstitucionalne skrbi i potpore, niti ičega što bi pomoglo ljudima da bi funkcionirali u nemoćnoj dobi. Dakle, to je jednostavno Hrvatska. Ima strašno mali postotak pokrivenosti ljudi starijih od 65 godina s brojem kreveta u domovima, nema razvijenu palijativnu skrb što znači... Slomiš kičmu nogu i trebaš biti, nožda do smrti, a možda samo do oporavka, u nekakvom kontroliranom smještaju. Toga kod nas ma vrlo malo, vrlo malo kreveta pri zdravstvenim ustanovama, a hospicija nemamo uopće, a to znači - umiranje na dostojanstven način - to ne postoji, osim u suradnji sa crkvom u Rijeci. I to samo dvadesetak ležaja.

Našu ukupnu populaciju starijih koja u Hrvatskoj iznosi 23% ukupnog stanovništva. se ignorira i zanemaruje. Ti ljudi nemaju nikoga ili su sa razbijenom obitelji koja se raselila po svijetu, više nema obitelji od tri, četiri generacije, nema familija

gdje bi jedni brinuli o drugima. Ono što je osobito bitan faktor su niske mirovine, od 416 eura prosječnom sa lime se ne množe pratiti inflaciju cijena hrane, pića, režija u lijekova. Ima samo jedna pozitivna stvar u cijeloj priči u korist starijih u Hrvatskoj - naslijeđe socijalizma. A to je da čak 39% svih starijih stanuje u vlastitom stanu ili kući. U svom vlasništvu. I, što se događa? Posljedica je da te ljude treba razbaštiniti, oteti im imovinu jer oni su kao skupina najveći vlasnici nekretnina u Hrvatskoj. Još jedino u Rumunjskoj je tako visok postotak vlasnika – 91%, a u Njemačkoj je oko 50%, a u mnogim drugim zemljama još i manje.

Dakle, ljudi te dobi sami stanuju u vlastitom stanu. Normalno, oni su došli do stanova najčešće radom, dobivanjem stanarskih prava, gradnjom većinom vrlo povoljnim kreditima, te otkupom stanova. I onda početkom Domovinskog rata kreće velika krađa u Hrvata; kupovina tvornica po kunu, a naravno i otimačina sve imovine koju je moguće oteti, od tvornica pa tako do stanova. Bilo da su to nekretnine izvorno tvorničke ili od firmi i zna se što i kako se radi; Radnicima se otimaju odmarališta koja odjednom ulaze u izračun vrijednosti kod privatizacije „na hrvatski način“, ako su to odvojeno radnici financirali, izdvajali su samodoprinos za društveni standard od svojih plaća. Dakle, to je još jedna velika krađa o kojoj se gotovo i ne piše.

Foto: Slavko Midzor/PIXSELL

Kako u priču ulazi pravna regulacija, odnosno kako dolazi do ugovora o dosmrtnom ili doživotnom uzdržavanju?

J bivšem poretku nije postojala zakonska regulacija dosmrtnoga uzdržavanja, ali je pravno to bilo moguće kao slobodno ugovaranje. Dosmrtno uzdržavanje uvedeno je u Hrvatskoj tek s donošenjem tadašnje verzije Zakona o obveznim

odnosima koji je stupio na snagu 1. siječnja 2006.godine. Dakle, tek nakon 15 godina postojanja države izglasan je taj zakonski propis valjda kao »tobožnja« dopuna ili »poboljšanje« ugovora o doživotnom uzdržavanju, a zapravo su avno zakonom brojni nemoralni grabežljivci pozvani na masovnu zlorababu. Pametnjakovići su shvatili kako puno ljudi nemaju gdje, imaju niske penzije, a u to isto vrijeme dolazi do bujanja stvaranja privatnih domova, najčešće obiteljskih, i to skoro bez ikakvih kriterija. Primjer tome je i slučaj Andraševac gdje su brojni korisnici spaljeni u dvorišnoj baraki u kojoj su bili poslagani kao sardine. U takvim domovima izvan kontrole avnosti i institucija masovno se počnu potpisivati ugovori o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju jer ljudi nemaju novca za smještaj ili su ostali sami. Imaju neku kuću, neki stan, zemljište i sada s tim starim ljudima vlasnici ili zaposleni u svim vrstama domova umirovljenika potpisuju takve ugovore, a da korisnici niti ne razumiju što su potpisali. Kako se uočilo da se praksa potpisivanja ugovora o dosmrtnom ili doživotnom uzdržavanju proširila u krugove socijalne skrbi, pa među s njima povezanim bilježnicima, odvjetnicima i inače državnim krugovima i vlasti je postalo jasno da se nešto mora poduzeti.

Imamo neslužbene informacije koje je jedna poznata odvjetnička kancelarija nekoliko tisuća takvih ugovora potpisala s korisnicima svojih usluga i imali su za to svoje trgovačke putnike koji su se za to specijalizirali, a ja sam osobno poznavala ljude koji su imali po stotinjak ugovora

potpisanih i redovito su dobivali informacije iz
bolnica i domova o potencijalnim kandidatima za
takve prijave. Neki su kupovali tvornice, ali neki
su se zadovoljili sa stanovima ili većim
rekretninama. To nije bilo čak ni zabranjeno. To je
sve legalno.

Kako onda izboriti prava?

Onda smo se izborili 2015. godine da se Zakonom
o socijalnoj skrbi osobama koje obavljaju
djelatnost socijalne skrbi, osobama zaposlenima u
djelatnosti socijalne skrbi te određenom krugu
njihovih srodnika zabranjeno sklapanje ugovora o
doživotnom uzdržavanju ili ugovora o dosmrtnom
uzdržavanju s korisnikom kojem pružaju usluge
socijalne skrbi, ako je tim ugovorom obuhvaćena
rekretnina korisnika usluge socijalne skrbi.

Praktički je taj propis djelomično primjenjivan
samo za državne i županijske domove, ali ne i za
privatne i obiteljske. Ako baš netko ulovi nekog tko
je iz centra socijalne skrbi ili iz doma, eventualno
se povede postupak, ali obično bez učinka. Imali
smo slučajeve direktorica domova koje su
nasovno potpisivale te ugovore ili njihovi supruzi.
Dakle, taj biznis masovan je nastavljen i o tome se
ne priča. Osim kad izađe u javnost nakon pobune.
Evo jedan primjer, poznat je slučaj privatni
djelovarski dom, poznat po tom biznisu, tamo
upućuju štice i drugi centri za socijalnu skrb
da dobivaju proviziju za to. To je jedna ogromna
robotnica, lešinarski biznis, očito zakonski i sudski
podržan.

J tome „biznisu“ su, dakle, socijalna skrb (služba), javno bilježništvo, sudstvo i odvjetnici?

Najnormalnija stvar je bila recimo slučaj gdje smo razili intervenciju Pučke pravobraniteljice i uspjeli da jedan čovjek umre zaštićen uz liječničku pomoć. Priča je krenula tako da su njegovi prijatelji da bi mu pomogli kada se razbolio, uspjeli angažirati osobu za plaću, koja ima prijavljen obrt socijalne skrbi u Varaždin bregu i ona je došla u Karlobag to raditi za što je redovno i plaćena. Ona je njemu zabranila sve kontakte s prijateljima, pa čak i sinu njegovog prijatelja kojemu je oporukom ostavio kuću, a ovaj(sin) je plaćao sve troškove. „Socijalna djelatnica“ je nekako uspjela doći do ugovora o dosmrtnom uzdržavanju i to „potpisanog“ otiskom palca kod bilježnika u Gospiću, iako je bila riječ o pismenom čovjeku. Bilježnik nije procesuiran, a prevarantica je temeljem ugovora dobila kuću, jer je čovjek ubrzo umro.

Kako je to odobreno?

Ja sam jednom prilikom bila u drugoj sobi, i svjedočila tome da je javni bilježnik bez ikakve provjere ikoga, ičega, bez čitanja ugovora niti provjere da li je osoba koja potpisuje ugovor svjesna toga što potpisuje, provela takav ugovor. Javni bilježnici ne rade svoj posao kako treba, nije dovoljno da kratko objasne razliku između doživotnog i dosmrtnog ugovora već trebaju cijeli ugovor pročitati i proći s osobom koja ga potpisuje sva prava i obveze. Ugovori se skidaju kao obrasci

s interneta i samo se naglasi da će uzdržavatelj uzdržavati rečenu osobu. Nitko ne uputi te starije žene što trebaš i što možeš sve tražiti. Samo vele: trebaju te uzdržavati a što znači uzdržavanje? Poznato mi je i slučaj gdje je uzdržateljica živjela u drugom gradu i invalidnoj osobi s kojom je potpisala ugovor nije dala ni čašu vode, ali je naslijedila vilu na moru. I na sudu se pojavljuje osoba iz Zagreba koja je imala ovjeren ugovor. Sad rođaci postavljaju pitanje, mi smo se brinuli o njoj, mi smo joj nosili hranu... A u ugovoru piše da će, na zahtjev uzdržavane osobe i po njenoj želji doći i donijeti nešto ako joj bude trebalo, a nikad ništa nije pitala. Ova nikad ništa nije dala. Naslijedila je u kuću. Zato je važno što piše u ugovoru.

Neke koje sam ja vidjela su debeli i teško razumljivi ugovori pogotovo za one koji imaju net dijagnoza i preživjeli su moždani udar te su prešli osamdeset godina...

A da, ima i tih taktičkih ugovora. Možda je ta odvjetnica imala tu neku veliku šprancu ugovora, obično su to šprance koje isto skinu s interneta. Možeš skinuti s interneta i zalijepiti i elektronički potpis ili ako imaš potpis od ranije, a ovaj ne zna ni da ga je dao, ni palac, ni potpis! I ne možete ništa. Sudovi razvlače slučajeve, jedno ročište godišnje, a nadzor nad primjenom ugovora nitko ne vodi. U zemljama

EU je to posve drukčije uređeno. Ne bi se tamo mogao desiti slučaj Karlobag, da uz centar socijalnog rada, pučku pravobraniteljicu, našu

javu, policiju, kriminalac pobijedi.

Ta žena u Karlobagu je korisnika držala zoliranoga i izglednjivala i zbog nje je bila intervencija?

Da, ta žena koja ga je praktički ubila je naslijedila kuću u Karlobagu putem suda. Tako da ne postoji nikakav sustav koji bi zaštitio te ljude. Centri za socijalnu skrb kažu da oni s tim nemaju ništa, a oni su prvi koji znaju tko nema novca ili nema za život, oni su među prvima ulazili u te "biznise" ili bi informaciju davali nekome drugome koji bi to odradio, a njima davao proviziju za informacije. To se počelo širiti kao masovni "biznis", sve više ljudi je prevareno, potpisali bi ugovore a za uzvrat ne bi dobili ni jesti.

Vlada kaže u zakonu da ako zanemaruju tu osobu, ako su izmijenjeni odnosi, da možete srušiti ugovor.

Ah. Recimo, žive zajedno i ako se posvađaju, imaju nesnošljive odnose... Samo takav slučaj. Praktički te možeš srušiti ugovor bez pristanka obje strane. Jzdržavatelj može raskinuti, a uzdržavani ne može. Ne mora živjeti u istom gradu, ne mora dati jedan euro... Mislim, što je najgore? Ljudi, imaš slučaj iz Šesveta, obiteljski dom, evo da svi vide kako je to institucionalno, kao odličan dom, sve imaju, odlično su sve sagradili u dvorištu hrpa nekih sobičaka... I žena potpiše sa njima ugovor o dosmrtnom, oni su njezinu kuću odmah prodali, kuću u Dubravi... I vidi žena dolaze neki ljudi, ovi seljavaju te starije ljude, kaže ona; čekajte, pa što

se događa? Vele joj, a čujte mi smo izgubili
dopusnicu za dom...

Dakle, nemaju više pravo na to da vode dom i nitko
nema pravo na dom. A kuda ću ja sada? A čujte
gdje ćete... Gdje je moja kuća? I kaže ona pa
čekajte malo u ugovoru piše da ako neću biti
zadovoljna sa smještajem da ćete me smjestiti u
drugi dom i plaćati. Ne, ništa, ne oni su je smjestili
u garažu iza kuće, stavili krevet, hranu su joj kao
dosu stavljali na neki stolić pred vrata. I zabranili joj
dosjete. Naše Pravno savjetovište je pokušalo
svašta, ali nismo uspjeli.

To je njihova imovina, oni su njoj počeli prijetiti
kada smo ju krenuli spašavati. Kontaktirali smo ih i
molili da je prebace u dom i ništa.

To je prava istina. Uzeli su im mirovine, kuće i
stanove. Oni čak nemaju pravo ni na socijalnu
pomoć, čak i ako su prevareni. Samo te u Centru
socijalne skrbi pitaju imate li ugovor o dosmrtnom
li doživotnom i onda nemaš čak pravo ni na
nacionalnu naknadu. Ništa.

Foto: Slavko Midzor/PIXSELL

Sudovi?

Sudovi poštuju zakon. Potpisao si ugovor.

Kako policija reagira?

Nikako. Nikako ni centri socijalne skrbi u svim zakonima koji se tiču sa skrbi piše da nemaš nikakvu pravu socijalne potpore. Ako imaš potpisan ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju, sve si dao. To je njihova imovina, imaju pravo, sud štiti vlasnike a ne žrtve. U zakonu piše ako si potpisao ugovor, to je to! Ti ne možeš dobiti socijalnu pomoć, možeš crknut od gladi. Pitaju te samo za taj ugovor i to je to, ne možeš dobiti ni nacionalnu naknadu, ako si stariji od 65 godina, ništa.

Što kaže Pučka pravobraniteljica na to?

Pučka pravobraniteljica zajedno sa Sindikatom umirovljenika Hrvatske, koji godišnje radi poveći orilog za njezin izvještaj Saboru, i mi pokrivamo zapravo to područje starijih osoba. Svake godine šalje preporuke da se ukine ugovor o dosmrtnom, zato što se odmah oduzima imovina u trenutku potpisa. Ovaj o doživotnom uzdržavanju ti daje prividnu mogućnost vođenja sudskog spora, iako praktički, nitko ga ne dobije. I sada nakon dvanaest godina i stotine sudbina ljudi koji su nam se javili, to je često i unutar familija...

Na primjer, sin, isto slučaj iz Dubrave, je mamu razgovorio da kuću, koja je bila samo na nju i

njezina stara obiteljska stečevina, da potpiše i prepriše na njega kroz ugovor o dosmrtnom održavanju da on može dignuti otvoriti obrt i nama to napravi. U roku čim je dobio kredit i kuću on je običnu drvenu šupu sam obložio sa stiroporom, šupa je imala rešetke na prozorima, i davao joj je jesti. Šupa za drva. Ta žena se javila telefonom, preko susjeda i mi smo ju išli posjetiti, kada je išao i naš pravnik. Pisali smo sinu, pregovarali. Kad je završila u bolnici, uspjeli smo sa sinom dogovoriti da dobije jednu sobu u toj kući. Ubrzo je umrla. Od tuge.

Tako smo svake godine, dakle pisali javna pisma, vodili projekte, slučajeve, držali predavanja, pisali etke, surađivali s medijima i uspjeli smo. Eto konačno smo napisali i to dvanaesto otvoreno pismo na koje reagiralo i Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Podržao nas je i ministar Ivan Malenica (Ministarstvo uprave), i u ožujku ove godine je osnovana radna skupina u kojoj smo dali i uvodnu riječ s prijedlozima zakonskih izmjena, uz brojne druge sveučilišne profesore, predstavnike fakulteta, stručnih komora pa i ministarstava. Mali korak.

Što ste uspjeli kao Sindikat umirovljenika Hrvatske?

Dali smo niz prijedloga. Prvi od tih prijedloga, koji nije prošao, je da država preuzme odgovornost kakvu pokazuju većina europskih zemalja, a to je da sustav socijalne skrbi u bilo kojem obliku u

različitim slučajevima bude uključen i u procjenu anamneze da li je stvarno toj osobi treba uzdržavatelj ili ima boljih rješenja. Tako je primjerice u mnogim EU zemljama, službe daju prijedloge npr. da vam usele u dio kuće mladu osobitelj koja će vam plaćati režijske troškove, a mi ćemo vam osigurati barem izvaninstitucionalnu skrb, topli obrok. Naša socijalna skrb odbija to, jer kažu da odbijaju bilo kakvu umiješanost, a podržal su ih iz Ministarstva jer da je to privatna stvar?! Znači, sustav te ne štiti jer je to tvoja privatna stvar, a ne možeš na sudu ništa dobiti. Privatna stvar je ako nemaš dovoljno novca za život i sudove. Privatna stvar je ako te netko pokrade. Privatna stvar je hoće li te netko ubit zanemarivanjem.

Što je s emocionalnim i ekonomskim nasiljem?

Da, emocionalno i ekonomsko nasilje. Primjer ekonomskog nasilja, koje je vrlo često koji je uspio što isto ući, konačno, u Zakonu o obiteljskom nasilju prije par godina. Ušao je prvi puta pojam zanemarivanje starije osobe; Pojam uopće - nasilja nad starijim osobama. Nažalost se ni ta evidencija ne vodi kako treba, ni pri policiji i niti nigdje.

Zašto policajci neće reagirati na ekonomsko i emocionalno nasilje, govore da je to unutar obitelji?

Tako je. Također se boje i sami stari ljudi da neće dobiti i ovo malo jela i lijeka. Strah je ono što dominira i ti ljudi najčešće nemaju nikakvu

potporu. Mi imamo pravno savjetovalište koje djeluje o 1996.godine, sad i uz projektnu potporu Ministarstva pravosuđa i uprave. Imamo i do 2000 intervencija godišnje i stvarno pomažemo ljudima, ali u ovom slučaju samo zakon može to riješiti. Dva zakona mogu to riješiti, jedan je Zakon o obveznim odnosima za koji smo sad uspjeli prvo da se uvede registar ugovora o dosmrtnom i doživotnom, nije nam uspjelo da se ukinu ugovori o dosmrtnom uzdržavanju. Uspjeli smo da jedan uzdržavatelj može potpisati najviše dva ugovora. I to je nešto. Otići će se u taj registar koji će voditi Hrvatska bilježnička komora. Navodno, prema strogo propisanim pravilima od Ministarstva. Mi bi radije da to nije udruga bilježnika koja je tu imala dosta propusta.

Ti dođeš u registar, vidiš da je to neko tko je već potpisao dva ugovora, znači da je neki lešinar. Dakle, to je već velika stvar, i to je sve što smo uspjeli. No, i dalje smatramo da treba ukinuti ugovore o dosmrtnom uzdržavanju. Jedino će se promijeniti nazivi da se objasni da potpisom ugovora o dosmrtnom uzdržavanju imovinu gubiš od trenutka kad potpišeš. Tako će u naslovu ugovora odmah stajati i objašnjenje, smatramo da ugovori tog tipa ne bi uopće trebali postojati. Ali premačenje Ministarstva je sljedeće: „Ionako bi ljudi radili iako ne postoji propisano u zakonu“... To je strašno.

To je sve što smo uspjeli, a tražili smo da sustav socijalne skrbi vrše nadzor. Eto nikad ne vrše nadzor, ništa neobično, dapače, u zakonu su

propisali da oni s tim nemaju veze. Nemaš nikakvo socijalno pravo.

Kad je riječ o sudovima to je još gore. Nedavno je naša članica u Splitu štrajkala glađu pred sudom jer će joj pomrijeti svi svjedoci prije nego što se raskine ugovor o uzdržavanju koji je potpisala s ćerkom. Mi smo tražili da se prvo ročište mora sazvati u roku od 15 dana i u roku od 6 mjeseci da mora biti konačno rješenje, kad ljudi pokušavaju raskinuti ugovor i kada su ugroženi jer ljudi umiru. Smrt je brža od pravde.

** Tekst je financiran od strane Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti*

Više o temi čitajte u prethodnom članku: